

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-78>

Лагутенко Ольга, доктор мистецтвознавства,
професор кафедри ТІМ НАОМА

Софія Бодуен де Куртене – послідовниця Михайла Бойчука

Ключові слова: неовізантинізм, неопримітивізм, мистецтво вітражу.

Olga Lagutenko, Doctor of Art History, Professor NAFAA

Sophia Baudouin de Courtenait is a follower of Mykhail Boychuk

Abstract: The report presents an analysis of the creative path of Zofia Baudouin de Courtenay from the time of her studies to her late period. The role of family and different art schools is emphasized. The influence of Mykhailo Boychuk's ideas and creativity on the conscious choice of Zofia Baudouin de Courtenay's artistic positions and the style of her paintings is considered.

Key words: Neo-Byzantinism, neo-primitivism, stained glass art.

Творчості Михала Бойчука та його послідовників приділено значну увагу науковців від часу набуття незалежності України та особливо за останні десятиліття. Виставки, каталоги доволі аргументовано представили таке мистецьке явище, що отримало назву бойчукізм. Але специфіка виставкових проєктів полягає в тому, що експонуються переважно станкові твори живопису та графіки, рідкісні документальні фотографії, що зберігаються у державних музеях, зрідка – у приватних колекціях. Такий підхід призводить до того, що творчість тих послідовників, що працювали за межами України, не потрапляє до єдиного поля у виставковому просторі, а відтак – в усвідомленні цілісного художнього явища або течії бойчукізму.

Софія Бодуен де Куртене познайомилася з ідеями та творчістю Михайла Бойчука в Парижі 1909–1910 рр. Вона до цієї зустрічі вже пройшла доволі насичений шлях навчання і знайомства з музейними колекціями, виставками, творчістю сучасників, тобто її захоплення не було «першим досвідом», як то стало для студентів у майстерні Бойчука в Українській академії мистецтв. Можливості, подаровані художниці від її народження у родині відомого вченого, професора, значно відрізняли її від інших послідовників Михайла Бойчука. Але вплив цього майстра яскраво проявив себе у різні періоди творчості Софії Бодуен де Куртене – у Франції, Росії, Польщі.

Софія народилася у місті Дерпт, нині Тарту, була донькою відомого мовознавця, славіста Яна Нечислова Ігнація Бодунен де Куртене, який жив і працював у Польщі, Естонії, Росії, довгий час перебував у Петербурзі (1900–1918), був професором університетів Казані, Тарту, Кракова, Петербургу, Варшави. Мати майбутньої художниці – Ромуальда Ромуальдівна Бодуен де Куртене, була польською

письменницею, а народилася вона в Україні, на Київщині, мала дівоче ім'я Янина Багницька. У Петербурзі Ян Бодуен де Куртене мав спілкування з членами Українського клубу, а у 1913 р. за брошуру «Национальный и территориальный признак в автономии» підпав під репресії влади.

Софія отримала ґрунтовну художню освіту, навчалась у Петербурзі в приватній художній школі-студії Яна Цюнглінського (1905–1906), далі вирушила до Мюнхена, де відвідувала студію Шимона Холлоші (1906–1908), продовжила мистецьке навчання у Парижі в Академії Рансон (1908–1909). В Академії Рансон викладали Моріс Дені, Поль Серюзьє, Пьер Боннар та Фелікс Воллатон.

До паризької академії Софія Бодуен де Куртене відправилася разом з подругою, з якою навчалася у мюнхенській студії Холлоші – Софією Налепинською. Разом вони познайомилися з Михайлом Бойчуком та були захоплені його ідеями нового бачення місії художника і мистецтва загалом. У групі візантиністів Софія Бодуен де Куртене брала участь у виставці в Салоні Незалежних. Після двох років спільної творчості у Парижі, 1910 року повертається до Петербургу, де вона бере участь у виставках об'єднання «Спілка молоді». У 1918 році Софія разом з батьками виїхала до Польщі.

Після отримання великого мистецького досвіду, практичного і візуального, Софія Бодуен де Куртене повертається до захоплення неовізантинізмом. Її станкова композиція «Біля джерела» 1918 р. виконана в техніці темпер на полотні, за сюжетом відсилає до біблійної притчі, а за стилістикою нагадує візантійську книжкову мініатюру. Робота «Біля криниці. Рибний ринок» з колекції Варшавського художнього музею, датована 1920-ми роками, перегукується з творами інших послідовників М Бойчука через пластичну мову неопримітивізму.

Захоплення мистецтвом середньовіччя та проторенесансу яскраво позначилося на монументальних роботах художниці, які вона створювала впродовж життя у Польщі. Особливо помітні впливи готики у її мистецтві вітражу. Вітраж пресбітерію костюлу Троїцького собору в місті Олив (1947), костюлу Св. Якова у Гданську (1948), костюлу Св. Антонія в Ченстохові (1957) – в них лаконізм ліній абрисів наповнений звучними площинами чистого кольору. Поєднанням середньовічної традиції і мистецтва ар-деко відзначаються вітражі костюлу Воздвиження Чесного Хреста в Ченстохові (1949–1956), загальна площа яких складає близько 70 квадратних метрів. У зображеннях Пресвятої Трійці, Милосердного Христа, святих, Страстей Христових орнаментоване тло з геометризованих форм, стилізовані написи привносять подих сучасності, наближують святі образи до плінного життя.

